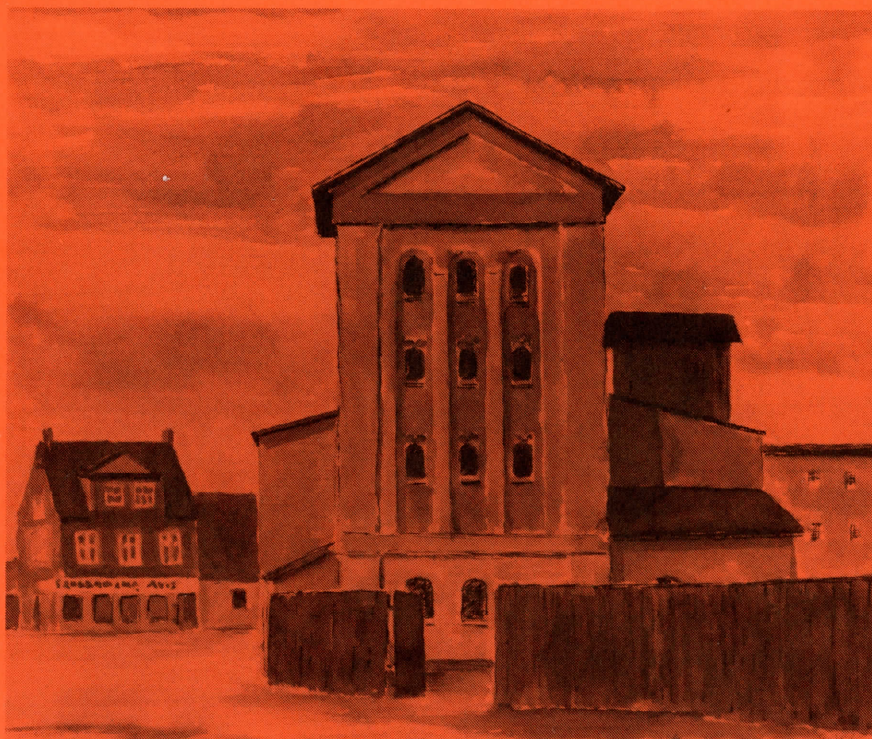

*Lokalhistorisk arkiv &
Lokalhistorisk forening i Sakskøbing*

Årsskrift 1994

2. årgang

LOKALHISTORISK FORENING I SAKSKØBING 1994

REDAKTION : Holger Karlsen

TRYK : Amtscentralen Maribo

OMSLAG :

Qvades pakhus, Sakskøbing - i Poul E. Rasmussens streg.

FORORD

Det første lokalhistoriske årsskrift i Sakskøbing i 1993 blev godt modtaget og er forlængst udsolgt.

Den forsigtige optimisme, der blev lagt op til i forbindelse med den første udgivelse, har nu bevist, at behovet for et årsskrift er til stede.

Det er derfor en stor glæde, at kunne præsentere årsskrift 1994.

De positive tilbagemeldinger, som vi på forskellig måde har fået på det første skrift, fortæller os, at det varierede indhold af tekster om kendte personer eller om beskrivelse af begivenheder har haft læsernes interesse.

1994-udgaven er derfor bygget op på samme måde og trykt i et lidt større oplag, så alle interesserede kan få mulighed for at anskaffe årsskriftet, der fortsat holdes på et rimeligt prisniveau.

Skriftet indeholder også denne gang en beskrivelse af en af omegnens kirker, nemlig Vigsnæs kirke, og det er som sædvanlig Poul Rasmussen, der har sørget for de smukke illustrationer.

En sød julehistorie slipper vi ikke for denne gang, idet en af

vores gamle lokalhistorikere, Herman Hansen, har erindret sig sin barndoms jul i 1918.

Johan Jørgensen skriver om sin gamle læremester - en af byens flittige håndværkere, der startede dagen ved solopgang og var med i arbejdet hele dagen igennem.

Hjemmesygeplejen i Slemmingefjelde er beskrevet af Valborg Svane på basis af interview med Anna Stigborg, der var ansat fra 1931 og har oplevet vilkårene på landet i forbindelse med sygdom.

Og så har Hans Bech skrevet om en mislykket våbenedkastning, der dog alligevel lykkedes. Beretningen handler om lokale modstandsfolks indsats i forbindelse med en våbenedkastning i Maltrupskoven i februar 1945.

100-året for Monica Wichfelds fødsel markeres med en artikel af Mads Harder, der med sit indgående kendskab til familien Wichfeld endnu en gang har berettet om den modige kvinde.

Kai Andersen, Kalø har formået at finde hidtil ukendte ting frem om Tårs sogns tidligste historie.

GOD LÆSELYST!

Holger Karlsen.

INDHOLDSFORTEGNELSE

<i>Forord</i>	3
<i>Indholdsfortegnelse</i>	4
<i>Vignæs kirke</i>	5
<i>Min barndoms jul</i>	8
<i>Portræt af en gammel læremester</i>	12
<i>Hjemmesygeplejen i Slemminge-Fjelde</i>	15
<i>En mislykket nedkastning</i>	19
<i>Monoca Wichfeld</i>	29
<i>Tårs sogn</i>	33
<i>Det skete for 100 år siden</i>	39
<i>Udstillingen 1994</i>	42
<i>Beretning fra Lokalhistorisk Forening</i>	44
<i>Beretning fra Lokalhistorisk Arkiv</i>	47

VIGSNÆS KIRKE

Omklamret af Tårs Vig i vest og Guldborgsund i øst rager halvøen Vignæs ud i Smålandshavet.

Den nordligste pynt rækker over mod Vigsø - øen der ligger og krummer sig i det lavvandede område, hvor arkæologiske fund fortæller os om bopladser fra jægerstenalderen.

Har den nordligste trekant af Saksøbing kommune således været befolket helt tilbage i stenalderen, så har der også siden

boet mennesker i det område, der i dag danner Vignæs sogn.

Vignæs kirke ligger i det flade landskab tæt på stranden omgivet af den lille landsbys bebyggelse af huse og gårde.

Den nuværende kirke blev opført i 1868-69, og den må således betegnes som en ung kirke set i forhold til de ældgamle kirker, som vores egn ellers er kendetegnet for.

Helt tilbage i 1500-tallet benævnes den daværende kirke som "kapellet på Vignæs", og sognet var i en periode annekteret Tårs sogn, men i 1532 havde menigheden opnået kongelig bevilling til at have egen kapellan. Allerede i 1660 var sognet dog så forarmet på grund af svenskekrigernes hærgen, så det ikke kunne brødføde en præst, hvorfor denne ansøgte om også at blive kaldet til Tårs sogn. Dette forhold opretholdtes dog kun i samme præsts embedsperiode indtil 1670.

I 1689 blev kirken tilskødet Christian Ulrich von Harstall til Berritsgård, og sognet blev genoprettet med selvstændig sognekirke. Efter at have hørt under baroniet Guldborgland, overgik Vignæs kirke til selveje i 1914.

Sognets historie fortæller os endvidere, at den gamle kirke, der lå nordvest for den nuværende, blev revet ned i 1870. "Den var kun liden og uden tårn, og var kun holdt i mådelig stand".

Det var derfor ikke uden grund, at det blev besluttet at opføre en ny kirke.

Vignæs kirke, som vi kender den i dag, blev som sagt opført i 1868-69. Den er bygget i traditionel stil med skib og kor i røde teglsten og tårn med kobberdækket tag.

Stilen er nygotisk med store, spidsbuede vinduer og spidsbuet korbue.

Indvendig fremtræder kirken iøvrigt lys og venlig med et kirkerum, der umiddelbart føles større end virkeligheden, idet loftet følger de skrå tagflader. Den vestvendte indgangsdør er foroven smykket med en engel og teksten "Domino et redemptori" (Til ære for Herren og Genløseren).

I våbenhuset hænger et epitafium forarbejdet i sølv forestillende en krans af egeløv med en stor sløjfe. Det er samtlige skovarbejdere på baroniet Guldborgland, der på den måde har hædret deres skovrider Paul Koch, som levede fra 1866 til 1903.

I våbenhuset hænger desuden et ganske lille oliemaleri, der ifølge teksten bagpå forestiller Vignæs gamle sognekirke indtil 1869.

Maleriet, der er skænket menigheden af lensbaron Frederik Marcus Rosenørn-Lehn (1867-1951) har næppe større kunstnerisk værdi, men historisk set fortæller det os om den gamle kirkes udseende, idet det antages at være kopieret fra et originalt billede, som i sin tid har været på Oreby slot.

Kirkens orgel er anbragt i et pulpitur over indgangen til selve kirkerummet, og orgelpiberne er smukt udnyttet som vægdekoration.

Altertavlen, der menes at være overflyttet fra den gamle kirke, stammer fra omkring år 1700, og billedmotivet er nadveren, der understreges af den tilhørende tekst.

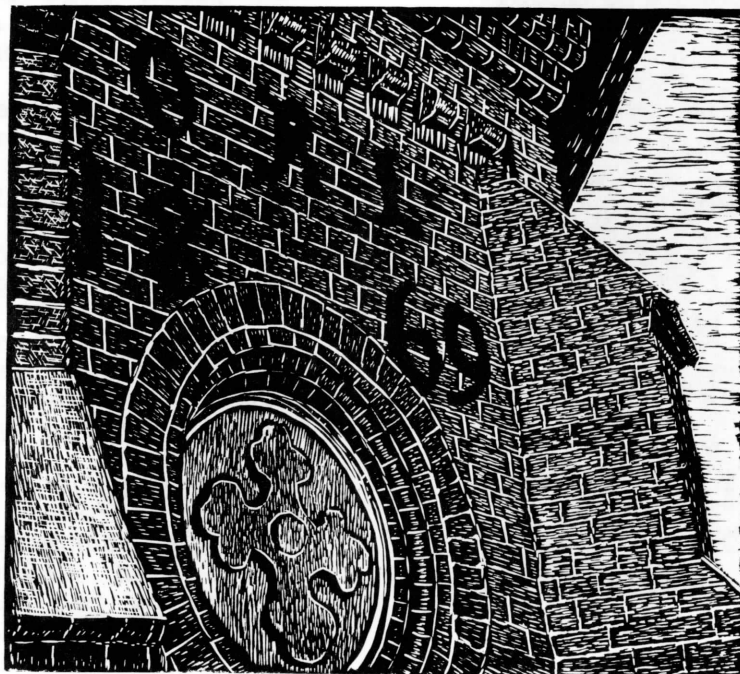
Prædikestolen er smuk og enkel uden udsmykning af nogen art, og dåbsfadet i døbefonten menes at stamme fra den gamle kirke, hvilket sandsynligvis også er tilfældet med alterstagerne. Kirkens betydeligste klenodier er nok altersølvbet, der består af kalk og oblatåske fra 1690 med indgraveret våbenskjold og initialerne CVH og SVOB for Christian Ulrich von Harstall og Sophia von Offenbergh. Og så har kirken et kirkeskib, der vidner om sognets nære tilknytning til havet. Skibet er en 3-mastet fuldrigget skonnert med navnet "Håbet".

Kilde: Danmarks kirker - Maribo amt.

I kirkens tårn er ophængt en klokke fra 1787. Foruden årstal er der graveret adelsvåben og indskriften: Paul Abraham de Lehn. Frue Ericke Sophie Lehn, født Cicignon. Endvidere fremgår det, at den er udført af Hof Klockestøber D.C.Herbst, Kjøbenhavn.

Alt i alt må det siges, at de få sognebørn i Vignæsområdet har en pæn og velholdt lille kirke, der på en værdig måde kan danne rammen om sognets kirkelige handlinger, der iøvrigt udføres af Tårs-præsten.

Tekst : Holger Karlsen
Grafik: Poul E. Rasmussen

"Min barndoms jul"

- fortalt af Herman Hansen.

I 1918 flyttede min mor og jeg ind i et hus, der lå på Orebyvej nr.26.

Et par år i forvejen havde jeg mistet min far ved en ulykke og min bror ved et sygdomstilfælde.

Den 6-årige Herman

Huset var så stort, at der var værelser til udlejning, hvilket gav en indtægt, der supplerede mors sparsomme renteindtægter.

Der var to bosiddende søstre til min mor i Saksøbing. Een på Orebyvej 20, hvis mand var murerarbejdsmand og een i Juniorsgade 9, som var gift med vognmand Rs. Rasmussen.

Hos disse to mostre - Krestine på Orebyvej og Hanne i Saksøbing - kom jeg ofte på besøg. Med julen 1918 blev der skabt tradition for, at familierne fejrede juleaften sammen hos moster Hanne.

Her hos "Vognmandens" var der en fætter og to kusiner, meget ældre end mig. Sophie var i forretningen hos Thaaning Steffensen - farfar til den nuværende ejer af byens boghandel, som dengang lå på Torvet. Marie var på kontoret hos købmand Aug. Green, Torvet 4, og fætter Axel var medhjælper i sin fars vognmandsforretning og i øvrigt en ivrig sportsmand.

På Orebyvej fik jeg hurtig nogle gode kammerater, for et par stykkers vedkommende for hele livet. Den ældste af kammeraterne og jeg havde de fleste fælles interesser.

Vi to gjorde hvert år store forberedelser til den kommende jul. Løvsavsarbejde var i mange år en af vore aktiviteter, senere blev det radio og meget andet.

Når vi lavede løvsavsarbejde fik vi modeltegningerne fra ugebladet "Familie Journalen". Det kunne være vaser, skåle, lysestager o.m.a.

Jeg kan huske, at jeg det ene år lavede et Storm-P lignende apparat. Dets funktion var at markere, hvad der var trumf, når vi spillede kort.

Sammen med min kammerats søskende klippede og klistrede vi juletræsdynt. Vi lavede jakobsstiger, engle, svaner, kræmmer-

huse og meget andet. Det skulle alt sammen være klar, når træet skulle pyntes.

En anden af mine meget gode kammerater stammede fra "Uglegård" på Orebyvej. Vort bekendtskab blev etableret ved min moster Krestine, der hjalp til at vaske på gården på de store vaskedage.

Jeg mindes med glæde de mange julehistorier, som min vens far læste for os.

Her fordrev vi ventetiden op til jul med at tegne og male, gætte gåder og spille dam eller ludo. I selve julehøjtiden kom jeg sjældent på "Ulegård".

I Juniorsgade 9 drev min onkel vognmandskørsel med heste og personbefordring med automobil, og min moster havde restauration.

Der var tradition for, at vi fejrede juleaften hos "Vognmandens".

Invitationen til juleaften lød på at komme over til "Vognmandens", når julegudstjenesten var forbi.

I god tid havde min mor og jeg indfundet os i kirken. På grund af de høje ryglæn på stoleraderne, havde "lille mig" vanskeligt ved at se, hvad pastor Prior foretog sig der oppe ved alteret mellem de mange lys.

Når gudstjenesten var forbi, og der var hilst "god jul" til venner og bekendte, gik vi over til min onkel og moster.

Her duftede dejligt af julemad. Mine to kusiner var endnu ikke kommet fra arbejde, men da de indfandt sig, var det med masser af pakker af forskellig størrelse - mon der også var en til mig?

De to piger lagde sidste hånd på at pynte juletræet, som stod i den mellemste stue, hvortil døren omhyggeligt blev lukket hver gang, de smuttede igennem. At tænke sig, at vi først skulle spise, inden åbenbaringen af træet skulle ske!

Endelig var gås og ris`alamande fortæret. Jeg kan ikke huske, om vi fik mandelgave.

Min tålmodighed blev sat på endnu en prøve, der skulle først vaskes op. Men så mange kvinder, som der nu kunne være i det lille køkken, fik forklæde på og hjalp til.

Mændene fik i dagens anledning tændt sig en god cigar og anbragt sig i en god stol.

Endelig kom damerne ind fra køkkenet, opvasken var overstået. Al opmærksomhed samlede sig nu om døren ind til mellemstuen, hvor de to kusiner var. Og så gik døren op - der stod træet i al sin glans.

Mændene lagde cigarstumpen, tog deres kone eller nærmeste i hånden, og så gik vi rundt om juletræet. Marie var forsanger, og den lavloftede stue fyldtes med julesalmer i forskellig toneart.

Den sidste sang var altid: Højt fra træets grønne top. Og så kom det næste spændende punkt, omdeling af gaver.

Den første gave, jeg fik af "Vognmandens" piger, har jeg den dag i dag. Det var "Den store Bastian" - en billedbog for børn mellem 3 og 6 år. Bogen har jeg aldrig kunnet li`, den har ligget på bunden af en stor skuffe; men hilsnen, som står foran i bogen, har jeg altid bevaret som et kært minde fra min første jul hos "Vognmandens" - julen 1918: "Glædelig jul lille Herman fra familien Rasmussen".

Efter at vi var færdig med at danse omkring juletræet, og gaverne var delt ud - der var altid en "blød pakke" fra min mor - gik vi til kaffebordet.

Når kaffen var drukket, og vi havde smagt på mosters julebag, spillede alle med i "femkort", hvor sidste stik var en pebernød.

Snart tabte herrerne interessen for pebernødder til fordel for den dejlige punch, der blev båret ind, og som befordrede en livlig hyggesnak i de sene aften timer.

Omkring midnat brød vi op og gik hjem. Vi gik over torvet, forbi den store gran, der var rejst i anledning af julen.

Den hang nu med grenene, syntes jeg og følte, at den sagde - som træet i H. C. Andersens juleeventyr "Grantræet": Forbi! Forbi!

Her havde grantræet nu stået i lang tid og glædet sig med børnene, når de forventningsfulde trykkede næserne flade mod Thaaning Steffensens udstillingsvindue med legetøj

- glædet sig ved at høre F.D.F. orkesteret spille de gamle julesalmer ved træets fod

- eller glædet sig ved at se "den glade giver" lægge 25 øre eller en eenkroneseddel i mælkejungen, der stod under træet. Pengene gik til "de juleløses jul".

"Forventningens tid er forbi", følte jeg træet sige, når vi gik forbi julenat.

Og selv om det kunne føles som lang tid til næste jul, så kunne det lille års tid snart gå.

Saxkøbing torv en måneklar nat

Portræt af en gammel læremester

murermester Hans Laurits Larsen

Når man, som jeg, har haft en god læreplads og en god læremester, så er det vel naturligt, at man lader tankerne gå tilbage og med taknemlighed mindes "den gamle mester", som i ordets bogstaveligste forstand var en mand, som "mestrede" sit fag. Han var ikke alene suveræn på det håndværksmæssige område, men han tegnede også selv en stor del af de bygninger, som han opførte.

Jeg skal i det følgende forsøge at tegne et portræt af den meget flittige og ansete murermester.

Han blev født den 11.marts 1884 i Eskildstrup, søn af Lars Larsen og hustru Anne Dorthea, født Hansen.

Han lærte sit håndværk i Eskildstrup, og efter endt læretid tog han "på valsen" i Tyskland, hvor han arbejdede på forskellige arbejdspladser.

Da han på vejen var nået til Hamburg, fik han den ide at søge arbejde på en stor og spændende byggeplads.

Men en forespørgsel på pladsen gav et negativt resultat - man havde åbenbart ikke brug for den danske murer.

Han fik dog lov til at gå en tur på pladsen for at se på det interessante byggeri, og her kom han i snak med en mand i fint tøj.

Det viste sig, at være den tyske mester, og han spurgte, om danskeren kunne mure buer og stik, hvilket Larsen svarede bekræftende på.

Det skulle imidlertid komme an på en prøve, og der blev "stillet an" til en stor bue, og Larsen gik igang med arbejdet. Kort efter kom den tyske mester tilbage for at vurdere arbejdet, og det resulterede i, at han straks blev antaget. Laurits Larsen var på den arbejdsplads i længere tid, og han beskæftigede sig udelukkende med facadearbejde.

Der var, som han selv sagde, en meget lærerig tid, og mange af de talrige bygninger, som han senere opførte, bærer da også præg af hans store faglige kunnen.

Det kan ikke siges med sikkerhed, hvornår Laurits Larsen nedsatte sig som murermester i Saksøbing, men det har formentlig været i 1909.

I 1916 opførte han ejendommen Vestergade 11. Denne bygning, som han sikkert selv har tegnet, er netop en bygning med mange smukke detaljer.

Synd er det dog, at den gamle mesters meget fine facade for en stor del er forsvundet efter senere ejeres ombygninger.

Flere andre ejendomme i byen har lidt samme skæbne. Det er en skam, at man ikke i højere grad har værnet om de gamle smukke ejendomme i vores by. Det er som om, at respekten for det gode gamle bygningshåndværk helt har manglet.

Det skal dog retfærdigvis siges, at de senere års bygningsrenoveringer i nogle tilfælde er udført med nænsom hånd.

Gid disse gode eksempler må komme til at præge bybilledet fremover.

Arkivfoto af Vestergade 11

Murermester Larsen var en flittig mand. Hvis hans arbejdsindsats skal gøres op, så er det ikke nok at tælle dagens længde, for det var en kendt sag i Saksøbing, at han altid begyndte dagen, når solen stod op - og var med i arbejdet hele dagen igennem.

Han har opført 278 bygninger af forskellige typer rundt omkring, og her skal blot nævnes nogle af dem: 2 højhuse og 8 villaer i København og Fredensborg.

Han har opført 2 mejerier: Fanefjord på Møen og Fælleshåb på Falster. Dertil kommer 15 gårde, 5 skoler og 4 elværker - ialt opførte han omkring 50 erhvervsejendomme.

Til trods for denne kolossale aktivitet, så blev han - efter hans eget udsagn - ingen rig mand, men han var en tilfreds mand og altid i godt humør. Det var som om, at han altid tog det hele med en knusende ro.

Trods en lang arbejdsdag, havde han også tid til at deltage i offentligt arbejde.

Han var medlem af bolignævnet og af bygningskommissionen samt vurderingsmand for Købstædernes alm. Brandforsikring og i bestyrelsen for grundejerforeningen.

Politisk set var han en god radikaler. Der skal du stemme, sagde han, hvis du vil være medbestemmende. De vil altid være tungen på vægtskålen.

Hvis det kneb med at få tilladelser og bevillinger fra boligministeriet, så tog han selv en tur til København og talte sin sag. Han forsøgte altid at gøre byggeriet så billigt som muligt, og mange kan takke ham for en billig bolig. Under 2. verdenskrig beskæftigede han sig også med tørvegravning. Han havde bl.a. 2 tørvemoser i Grønge.

Hans Laurits Larsen blev 88 år og arbejdede lige til sin død den 2. august 1972.

Æret være hans minde!

Han hustru, Anna Larsen, født Pedersen, havde i mange år hatteforretning i Vestergade.

Johan Jørgensen.

Hjemmesygeplejen i Slemminge-Fjelde

af Valborg Svane.

I tidligere tid - ja, langt ind i dette århundrede - var hospitalsindlæggelse af patienter ikke almindeligt. Man fødte sine børn i hjemmet, hvis man var syg, blev man passet og plejet i hjemmet, og man døde i hjemmet.

Behovet for kyndig assistance under sygdom var derfor stort, hvorfor der i årene 1910-20 blev oprettet private sygeplejeforeninger rundt omkring i landet hovedsageligt med det formål, at foreningens medlemmer under sygdom af enhver art skulle kunne modtage kyndig pleje i hjemmet af en dertil uddannet sygeplejerske, der var privat ansat.

Slemminge - Fjelde sygeplejeforening blev oprettet i 1917 eller 1918 (det nøjagtige årstal vides ikke med bestemthed). En af initiativtagerne til foreningens oprettelse og i øvrigt dens første og mangeårige for-

mand var sognepræsten i Slemminge pastor Jensen.

En af pastor Jensens døtre blev ansat som foreningens første sygeplejerske.

Medlemskontingentet blev for Slemminge - Fjelde sygeplejeforenings vedkommende beregnet efter det enkelte medlems indtægts - og formueforhold og varierede i 1931 fra 5 til 14 kroner om året pr. husstand.

Medlemskab dækkede også eventuelt folkehold på gårdene, herunder husmænd, fodermestre m.v.

Sygeplejerske fru A. Stigborg, Ll. Slemminge blev i 1931 ansat som hjemmesygeplejerske i Slemminge-Fjelde kommune af den daværende bestyrelse for sygeplejeforeningen, med gårdejer Ferdinand Petersen som formand, og dertil kom gårdejer Romme, Kartoffe og sognefoged Witt, Slemminge.

Anna Stigborg havde tidligere arbejdet som sygeplejerske på Roskilde sygehus, og de tre nævnte bestyrelsesmedlemmer mødte personligt op på sygehuset for at få en samtale med og et indtryk af ansøgeren inden ansættelsen.

Fru Stigborg har været så venlig at give en mundtlig beskrivelse af forholdene for en hjemmesygeplejerske i en landkommune i tiden fra 1931, hvor hun blev ansat, og til 1978, hvor hun pensioneredes.

I det spand af år - 47, hvor fru Stigborg fulgte udviklingen så at sige indefra, (og alligevel fulgte med udviklingen), er der sket en voldsom ændring indenfor hjemmesygeplejen.

Man er faktisk her, som på mange andre områder, gået fra én grøft og over i en anden.

Ansættelsesvilkårene for hjemmesygeplejersken i Slemminge-Fjelde i året 1931 var som følger:

Ingen fast arbejdstid, ingen fridage og ingen faste ferier. Og lønnen var 200 kroner pr. måned. Man skulle altså være til rådighed hele døgnet, såvel hellig- som søgnedage. Den tid, der blev tilovers, hvis der da blev nogen tid tilovers efter de daglige patientbesøg, var ens fritid.

Sygeplejersken kunne meget vel komme ud for både at skulle lave mad, gøre rent og passe børn - i hvert fald sørge for, at de skolesøgende børn kom i skole.

Når konen i hjemmet var syg, sendte man bud efter hjemmesygeplejersken, og det var så hendes opgave at få det pågældende hjem til at fungere. Denne ordning fortsatte traditionelt uændret i mange år, for sådan havde det altid været. Der skulle faktisk vokse en helt ny generation op, før der kunne ske ændringer på dette område.

Ofte blev sygeplejersken kaldt på sygebesøg i landarbejderhjem rundt omkring på de store gårde og oplevede den fattigdom, der herskede i disse hjem.

Og når man hører, at mange af disse familier end ikke ejede et vandfad eller en kande, så forstår man, at sygeplejerskens arbejdsforhold ofte kunne være primitive og besværlige.

Tid efter anden og med en forstående bestyrelses tilladelse, blev der anskaffet de mest nødvendige remedier såsom et par skåle og et par kander med låg til sterilt vand.

Og sygeplejersken fortæller, at det var en stor glæde for hende selv at kunne medbringe disse helt uundværlige ting, når hun skulle på sygebesøg.

De forbindelser, der blev brugt, var dels købt på apoteket, dels var de hjemmelavede. Ofte fik sygeplejersken et gammelt udslidt dynebetræk eller lagen foræret af venlige mennesker i sognet. Af det kunne der laves mange fine forbindelser - lige så gode, som man kunne købe.

Det var meget vigtigt, at der blev sparet på alt. Unødigt brug fandt ikke sted.

Medlemskontingentet kunne trods al sparsommelighed ikke dække foreningens udgifter, og det var derfor nødvendigt, at medlemmerne også betalte for hvert sygebesøg. I de første år var det 10 øre pr. besøg, men senere

steg det til 25 øre og senest til 50 øre pr. besøg.

Hjemmesygeplejerskens transportmiddel var cyklen. Skulle hun ud til distriktets yderpunkter, kunne det nemt blive en tur på 30 km. Om vinteren, når der ofte var ufremkommelige veje på grund af sne, var den eneste mulighed at gå. For rundt til patienterne skulle man.

Hjemmesygeplejerske Anna Stigborg
Foto venligst udlånt af Stiftsmuseet.

Man kunne ind imellem komme ud for at blive "lånt ud" til et nabodistrikt, og på et tidspunkt måtte fru Stigborg passe to distrikter i en længere periode. Hun vågede den gang i 14 nætter i nabodistriktet over en gammel kone samtidig med, at hun om dagen måtte passe alle sygebesøgene i de to distrikter.

Det var ikke underligt, at hun var segnefærdig efter en sådan periode, og der var ikke tale om nogen ekstra honorering fra den pågældende sygeforenings bestyrelse - det kunne godt være lidt bittert.

Med Slemminge-Fjelde sygeplejeforening havde fru Stigborg et fuldkomment gnidningsløst samarbejde igennem de mange år.

I 1954 blev det påbudt ved lov, at alle borgere skulle have ret til sygeplejehjælp. Kommunen overtog den private sygeplejeforenings opgaver, og foreningen blev ophævet.

Dette medførte en bedring af forholdene for hjemmesygeplejersken. Lønnen var efterhånden steget til 500 kr. pr. måned, og i 1959 ansatte man en afløser, så der kunne blive mulighed for en egentlig fridag.

Det var skønt efter de mange år uden fridage, og forholdene var nu meget ideelle, erindrer fru Stigborg.

I 1960 blev Slemminge-Fjelde distriktet lagt sammen med Våbensted-Engestofte, og det store distrikt kunne herefter ikke længere betjenes med cykel. Hjemmesygeplejersken anskaffede sig en bil og fik kørselspenge, og forholdene var stadig ideelle.

Efter storkommunens oprettelse i 1970 gik udviklingen stærkt, men ikke altid til det bedre. Distrikterne blev større, og den personlige kontakt med patienterne kunne ikke længere oprettholdes.

Sygeplejersken kommer måske fra et helt anden kant af Lolland og kender ikke sine patienter. Man kommer, giver en sprøjte, lægger en forbindelse og afsted igen. Ens tid tilbringes på landevejen. Patienterne kan risikere at blive tilset af fem forskellige læger og et tilsvarende antal sygeplejersker. Det er ikke altid lykken. Og dyrt er det også.

Den moderne udvikling er ikke altid det bedste for det enkelte menneske.

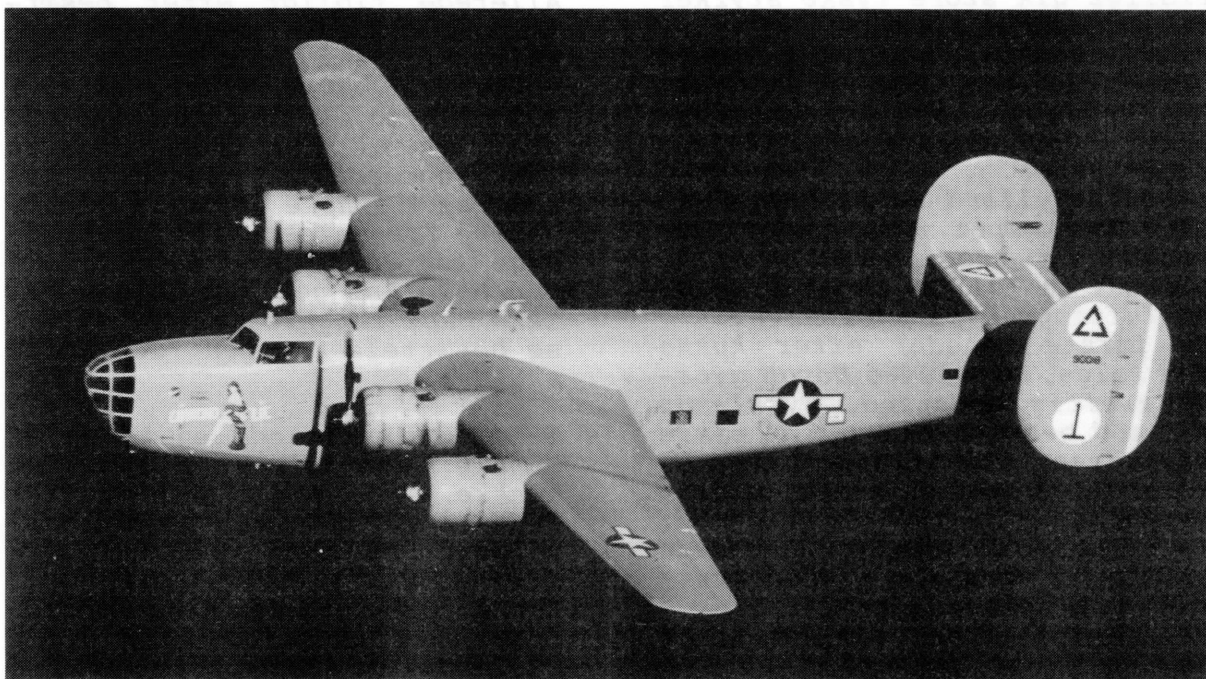
En mislykket nedkastning, der dog lykkedes.

En af de sidste dage i februar 1995 er det 50 år siden, en engelsk flyver gennemførte en nedkastning af våben og sprængstoffer til modstandsbevægelsen. Nedkastningen fandt sted i grusgraven i Maltrupskoven.

Dette er en beretning om denne nedkastning, der mislykkedes i starten, men som takket være modstandsgruppens ihærdighed dog lykkedes.

Beretningen er skrevet på grundlag af samtale med Erik Pontoppidan, Nykøbing F., der deltog, og oplysninger givet af andre med kendskab til begivenheden.

Beretningen er skrevet af Hans Bech.

Liberator bombemaskine af samme type som den, der i februar 1945 foretog nedkastningen. Billedet viser en amerikansk - det var dog en RAF maskine, der gennemførte togtet.

Indledning og baggrundsoplysninger.

Den 4. maj 1995 er det 50 år siden, Danmark blev befriet fra tysk besættelse. Det blev afslutningen på 5 år, der på mange måder blev skelsættende i Danmarks historie.

Årene kom også til at præge de mennesker, der oplevede dem.

Før den egentlige historie fortælles, vil det imidlertid nok være rigtigt, af hensyn til de mange der ikke husker tiden, at fortælle lidt om

Danmarks stilling efter besættelsen den 9. april 1940 og udviklingen under besættelsen.

Den 9. april 1940 om morgenen tidligt gik store tyske styrker til angreb på Danmark.

Regeringen havde til det sidste nægtet at tro, det ville ske. Man havde jo en "ikke angrebspagt". Vort forsvar var derfor meget svagt.

I Sønderjylland og på Kastellet blev der kæmpet nogle timer, men kongen og regeringen Stauning overgav sig bl. a. under trusler om luftangreb på København.

De første måneder efter kunne man følge, hvorledes Norge gjorde kraftig modstand. Tysklands mål med besættelsen var at sikre sig adgang til Atlanterhavet og kontrollen over de danske bælter og sunde.

Regeringen fortsatte og manede til ro og værdig optræden overfor besættelsesmagten.

Nationalfølelsen fik dog et stærkt løft, og nye ting som "alsang" og "al gang" blev en del af danskernes hverdag i 1940.

Besættelsesmagten søgte at undgå konfrontationer og arbejdede bevidst på et mønster på samarbejde med Nazityskland.

Danske skibe i udenrigsfart gik i stort tal over til at sejle for de allierede, der var England, Frankrig og senere U.S.A.

Mange danske med ophold i udlandet harmedes over udviklingen herhjemme og meldte sig til de allierede styrker som frivillige.

Uanset det, var Danmark i årene indtil 1942-43 ikke anset som en allieret nation på grund af den manglende modstand mod besættelsen.

Allerede tidligt efter besættelsen begyndte dog de første spirer til det, der senere blev en modstandsbevægelse.

I juni 1940 blev en mand idømt 6 års fængsel ved tysk krigsret for sabotage. I januar 1941 idømtes 3 danske officerer langvarige fængselsstraffe for spionnage for en fremmed magt.

Men befolkningen som helhed var ikke nået længere end til at vise besættelsesmagten "den kolde skulder".

I England stiftede en kreds af danske i eftersommeren 1940 "Det danske Råd", som gjorde en stor indsats for at samle modstandsviljen. Det blev senere til "De frie Danske".

I 1942 flygtede den kendte politiker Christmas Møller til England, og han talte ofte i BBCs udsendelser til Danmark og opfordrede til sabotage.

Allerede i 1940 havde journalist Ebbe Munch fra sit kontor i Stockholm etableret en efterretningstjeneste, der støttedes af danske efterretningsfolk fra hær og søværn. Og langsomt øgedes viljen til modstand.

Da en flok drenge i Ålborg blev idømt fængselsstraffe for våben tyveri og sabotage, var det som om befolkningen blev vakt.

Modstanden øgedes, og nu kom også våbenedkastninger istand med hjælp fra R.A.F.

I 1943 faldt de første dødsdomme over danske modstandsfolk.

Strejker og uro bredte sig som en løbeild over hele landet, og den 29. august 1943 gik regeringen af. Tyske tropper overfaldt danske styrker på kaserner og i flådehavne.

Flåden blev sænket på Holmen, og viljen til modstand bredte sig over hele landet.

Det blev et par strenge år med sabotage på jernbaner og fabrikker og tyske gengældelsesaktioner med sprængning af kulturinstitutioner og mord på danske mænd.

I januar 1944 blev digterpræsten Kaj Munk myrdet vest for Silkeborg.

Et lyspunkt var det dog, at de danske jøder i efteråret 1943 blev reddet fra tysk tilfange tagelse og bragt til Sverige.

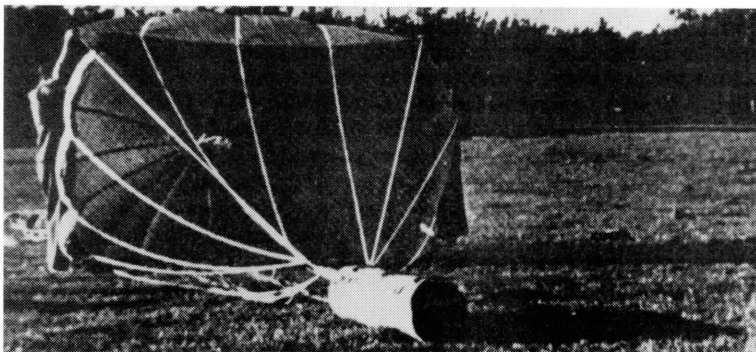
På krigsfronterne led tyskerne nederlag mange steder, og da de allierede i juni 1944 gik iland på Normandiets kyst, begyndte man at ane afslutningen på krigen.

Russerne trængte de tyske styrker tilbage i øst, og Italien var færdig.

Den 19. september 1944 blev det danske politi søgt tilfange taget, da man blæste en falsk luftalarm, men heldigvis reddede mange politifolk sig fra at blive taget, og de indgik næsten alle i modstandsbevægelsen.

Det var i en tid med sådanne begivenheder, at også befolkningen i Sakskøbing-området tog kampen op.

En af de konkrete episoder, der på mange måder fortæller om, hvordan det var, er en våbenedkastning, der omtales på de følgende sider.

Container med faldskærm, der er foldet ud ved hjælp af lidt håndkraft.

Begivenhederne sidst i februar 1945.

Her er London - BBC sender til Danmark" - sådan lød det hver aften i radioen.

Det var forbudt at lytte til disse udsendelser, men der blev alligevel lyttet i alle danske hjem.

Og især modstandsbevægelsen lyttede, for sidst i udsendelsen kom en række "hilsener".

Det lød f.eks.sådan: "Hilsen til Børge, Martin, Carl og Grethe samt Birthe og Anna." Det var koder for, hvor nedkastning af våben og andre forsyninger ville ske og på hvilket tidspunkt.

Den dag i februar var der "hilsen" til nedkastningsstedet i grusgraven i Maltrupskoven - og oplysning om, at det ville ske kl. 23,30.

Erik Pontoppidan fortæller, at han fik meddelelse om at møde derude og give meddelelsen videre til 2 andre. Man cyklede derud enkeltvis eller et par mand sammen.

Gruppen bestod af 8-10 mand. Mellem dem var 2 farmaceuter fra Saksøbing apotek - den ene hed Bundgård.

Desuden et par af Pontoppidans kammerater fra roklubben - Børge Hansen kaldet "Singer" og Tage Hansen, der var ekspedient i herreekvipering. Han tog senere navneforandring til Saxgreen.

Derudover var depotejer Poul Rasmussen, kaldet "Poul Carlsberg"

med. Han havde en lastbil, der kunne anvendes til transport.

Af andre, som dog ikke er nævnt af Pontoppidan, var mekaniker Verner Johansen, Evald Carlsen, Sv. Aage Pipper og sikkert et par mere.

Vejret var klart med måneskin, men koldt. Det var jo vinter.

Grusgraven var et velegnet nedkastningssted. Den lå tæt på kystlinien, der var en god ledelinie for flyet.

Den åbne plads midt i skoven var også let at se, og med skov hele vejen rundt og mange veje, der førte derned, var det også let at skjule sig.

Endelig var der køremulighed for lastbil helt ned i grusgraven.

Nedkastningspladsen blev markeret med den lysmarkering, der var aftalt med RAF.

Den bestod af lys - placeret i en pileform, der viste flyet, hvor man ønskede, faldskærmene med containere skulle lande.

Lederen af gruppen var udrustet med en lille radiosender, der startede, når flyet kunne høres, og som bidrog til, at pilot og navigatør i maskinen kunne finde nedkastningspladsen.

Nu var forberedelserne gjort, og gruppen på plads - man ventede.

Luftfoto af Maltrupskoven med grusgraven, fjorden og Oreby, hvor våbennedkastningen i februar 1945 fandt sted (venligst udlånt af Saksøbing kommunes tekniske forvaltning).

Så hørtes flyet

Det var en Liberator bombemaskine - en stor maskine, og det viste sig også at være en stor last.

Lysene tændtes, og radioen startedes.

Flyet kom ind over pladsen i lav højde - slog et slag mod nord og vendte for at komme tilbage.

Gruppen ventede i spænding i månelyst.

Bombelemmene åbnedes, og containerne faldt.

Faldskærmene åbnede sig, og indtil nu var alt forløbet planmæssigt.

Men flyet må have bedømt vindretningen eller styrken forkert.

Langsomt drev faldskærmene hen over grusgraven og passerede det

lille stykke skov mellem grusgraven og fjorden.

De fleste containere landede i det lave vand mellem sejllrenden og skoven. Her stod de som støtter i vandet med faldskærmene flagrende i vinden.

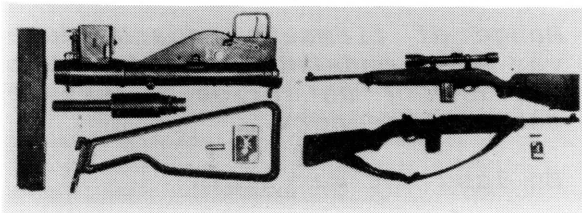
En af containerne landede i dybere vand, og to fortsatte deres fald over til Oreby havn, hvor faldskærmene hang fast i bolværket, og containerne lå i vandet neden for bolværket.

Det drejede sig om 18 containere - hver container var en blikbeholder på 2 meters længde og ca. 40 cm. i diameter.

Og de var fyldt op med våben eller ammunition, sprængstof eller anden udrustning.

Lasten er kastet

Sten-Gun maskinpistol. Magasinet til venstre indeholder 30 patroner.
 US-carabin med og uden kikkertsigte. Magasinet indeholder 14 patroner.

Nu var det hårdt arbejde, der forestod.

Pontoppidan fortæller på sin rolige facon: "Ja, så måtte vi ud at soppe". Realiteten var, at man måtte i vand til livet for at redde alle containerne, der stod i det lave vand. Det lykkedes, men koldt var det. Lastbilen kørte med læsset.

Gruppen stod på cyklerne og kørte igennem Saksøbing videre til Oreby.

Her gik nogle fra gruppen igang med at redde de resterende containere.

Erik Pontoppidan blev placeret som vagtpost der, hvor vejen fører fra Orebyvej ned til havnen og Oreby kro.

Her stod han drivvåd, tænderklaprende og kulderystende med en Sten-Gun (maskinpistol) under armen for at sikre kammeraterne, der arbejdede på havnen.

Baron Otto Rosenørn-Lehn blev holdt op.

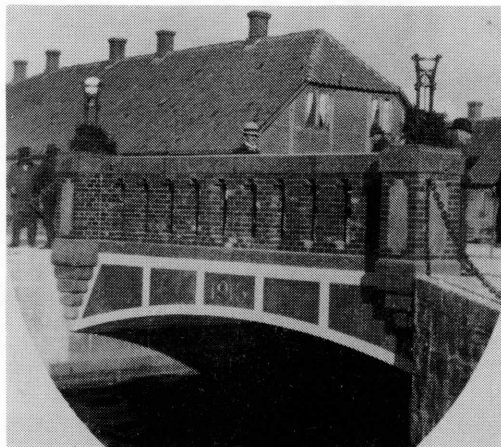
Pontoppidan fortæller, at han pludselig hørte og så en person nærme sig på vejen fra slottet. Da han kom tættere på, blev han råbt an. Den ensomme mand i månelyst oplyste, at han var ejeren af godset og hed Otto Rosenørn-Lehn. Men Pontoppidan kendte ikke baronen.

Han vidste imidlertid, at kammeraten Bundgård af og til søgte ophold på godset for at skjule sig og formodede derfor, at han kendte baronen.

Men Bundgård arbejdede på havnen, og baronen blev derfor kommanderet til at gå foran Pontoppidan der ned.

Her blev det konstateret, at identiteten var i orden, og baronen hjalp til ved det afsluttende arbejde.

Lastbilen var kommet efter at have afleveret det første læs, og nu kørte gruppen tilbage med det sidste. Pontoppidan kørte med på ladet af ølbilen.

Havnebroen over Saksøbing å.

Tyske vagtposter ved havnebroen.

Da bilen kom til havnebroen, stod der 2 tyske vagter fra en marinestyrke. De stod og så ud over vandet og lænede sig til bropillerne.

Vagterne reagerede ikke. De vidste nok, hvor det bar hen med krigen og ønskede ikke at indlade sig på noget. Så bilen passerede uhindret med last og mandskab.

Lasten blev deponeret.

I Sakskøbing havde ingeniørfirmaet Hoffmann & sønner etableret

kontorer, boliger og depoter i forbindelse med det den gang påbegyndte arbejde på Fugleflugtslinien, der jo blev startet på tysk foranledning.

Mange af firmaets medarbejdere var med i modstandsarbejdet. Det var derfor naturligt at skjule containerne her.

En lang nat var slut.

Det, der lignede en mislykket nedkastning, endte trods alt med at blive vellykket.

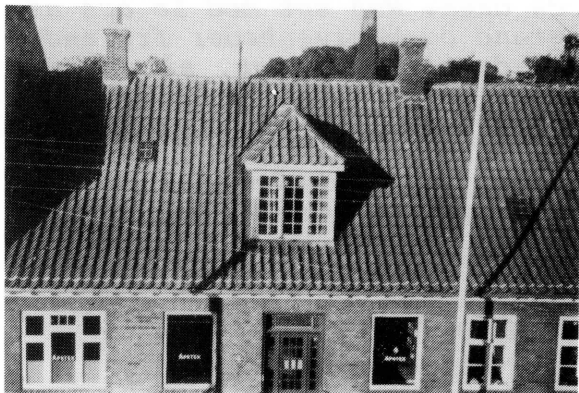

Udstillingsfoto af container og indhold.
Venligst udlånt af museet "Falsters Minder"

Arbejdet var ikke slut.

De våben og den udrustning, der var i containerne, skulle fordeles. Men da det var indsmurt i fedt, skulle det først renses, og det var gruppens arbejde imellem nedkastningerne.

Det foregik blandt andet i det vagtlokale på apoteket, hvor den vagthavende farmaceut havde aften -og nattevagt.

Pontoppidan fortæller, at han en aften sad der sammen med en 5-6 andre. En spand varmt vand og nogle gamle spillekort blev brugt til at fjerne fedt med. Besværligt og snavset arbejde, men nødvendigt.

Pludselig hørte man støvletramp og biler på gaden udenfor. Hvad nu? De, der havde våben, fattede disse, og forsigtigt lindede man på mørklægningsgardinet og så ned på gaden.

Men lettelsen bredte sig, da det bare var en patrulje, der var ude for at tage et par fulde soldater med, og kort efter var der ro, og arbejdet fortsatte.

Hvad skete der med de våben, man modtog ?

Landet var i tiden efter sommeren 1943 blevet meget præget af modstandskampen.

Derfor var der udpeget en lang række nedkastningssteder.

Man ønskede ikke at bruge de samme hver gang for at undgå opdagelse.

Men våbnene, der kom ned, skulle fordeles, og Erik Pontoppidan fortæller, at de våben, der blev modtaget i Saksøbing området, dels blev anvendt til at udruste de lokale grupper med, og dels gik til de politibetjente, der var gået "under jorden" i september 1944.

Endelig blev en del sendt videre til København. Det skete bl. a. med pakkebåden fra Saksøbing.

Andre nedkastningssteder.

Pontoppidan fortæller videre, at de første nedkastninger i Saksøbingområdet fandt sted i eftersommeren 1944.

Bl.a. husker han en, der fandt sted i Kosterkov ved Krenkerup.

Den forløb helt planmæssigt, dog var der det uheld, at en af containerne, der var fyldt med ammunition, gik op under landingen, så den aften samlede modtagegruppen ammunition, så det baskede.

Et par containere blev hængende i nogle store bøgetræer, og de slanke stammer var ikke til at komme op i, så der måtte skaffes et par skovarbejdere, der kunne fælde træerne.

Den 4.maj 1945.

Der var igen adviseret en nedkastning, selv om alle vidste, at krigens afslutning var nær forestående.

Pontoppidan sad som sædvanlig også denne aften med ørene inde i radioen for at opfange meddelelser og ind imellem kontakte kammerater.

Derfor hørte han ikke frihedsbudskabet og var derfor meget forundret, da byen pludselig var et mylder af glade mennesker.

Dagen efter.

Gruppen, som Pontoppidan hørte til, indgik i den styrke, der var med til at sikre ro og orden og afvæbne de tyske styrker i området.

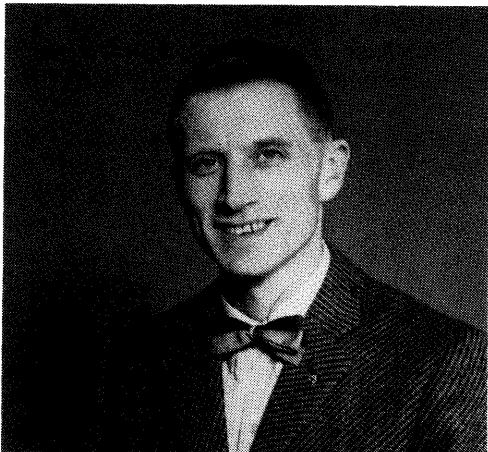
Bl.a. husker han, at de var i Guldborg, hvor der lå nogle tyske hurtigbåde og vandflyvere. Her gik Pontoppidan og samlede håndvåben ind.

Bevogtningen af en række tidligere hjælpetropper indgik i opgaverne, og de danskere, der havde været "håndlangere" for tyskerne, blev taget og samlet i salen på Hotel Saksøbing.

Ikke alle brød sig om de begivenheder, der udspandt sig i de dage. Men set med 50 års afstand og begivenheder fra andre lande med selvtægt, så var det nok en acceptabel løsning.

Allerede efter 8-14 dage tog andre styrker ansvaret for ro og orden, og modstandsfolkene gik tilbage til normalt arbejde.

Hvem er fortælleren,
hvordan gik hans vej til Saksøbing, og
hvordan kom han ind i nævnte begivenheder ?

Erik Pontoppidan ca. 1950

Erik Pontoppidan er født i 1919 i Nykøbing F.

- kom i lære som boghandler i Nakskov 1936-40

- arbejdede i boghandel i København 1940-41

- blev fyret i foråret 1941 p.g.a. indskrænkninger

- hårdt arbejde i tørvemosen i sommeren 1941

- ansat i boghandel i Århus fra efteråret 1941

Her kom han i forbindelse med en kollega, der havde kontakt til en lille gruppe, der havde sit udgangspunkt på kasernen i Århus.

Fik efterretningsopgaver p.g.a. en ugentlig kontakt til et tysk kontor, der havde med tilrettelæggelse af transporter at gøre.

- ansat i boghandel i Roskilde fra sommeren 1942.

Arbejdede nu som kurér - hentede kufferter og pakker med illegale blade og tryksager på Københavns hovedbanegård og bragte videre til Jylland..

- ansat hos boghandler Carl Christiansen fra foråret 1943 til juni 1946.

Fik kontakt til 2 farmaceuter på Saksøbing apotek og gik derefter sammen med kammerater fra bl.a. rokklubben ind i en modstandsgruppe, der havde til opgave at modtage våben.

Monica Wichfeld

- i 100-året for hendes fødsel.

Hvert år valfarter mange turister fra nær og fjern til Engestofte kirke, især for at besigtige to ting, nemlig altertavlen og mindetavlen over Monica Wichfeld, født Massy-Beresford i 1894.

Da det i år er 100-året for hendes fødsel, skal der omtales en del af den barndom og ungdom, som var med til at forme den kvinde, der ikke alene var smuk og omsværmet og var blandt de mest eftertragtede kvinder i verden, men også var primusmotor i at få betalt en kæmpemæssig gæld for Engestofte og Ulriksdal og med til at opretholde familiens eksistens både i 20-erne og 30-erne, indtil de endelig i 1942 bosatte sig på Engestofte, hvorfra hun gik ind i modstandsbevægelsen.

Som man ved, blev Monica Wichfeld dømt til døden, sagde nej tak til benådning og ville helst have fundet døden sammen med sine kammerater i Ryvangen. Men skæbnen havde andre planer for hende, og hun døde den 28. februar 1945 i Waldheim i Dresden og ligger begravet på kirkegården der.

Blot skal her nævnes to sætninger, som hun ifølge sin søn Viggo Wichfeld, der døde i år, skal have udtalt efter dødsdommen.

Da de forlod retslokalet efter domsafsigelsen, sagde hun til kammeraterne, som var meget berørt af situationen: "Det er nu en oplevelse at blive skudt - det oplever man kun een gang". Og en anden gang sagde hun: "Det eneste, der måske kan få mig til at tale, er, hvis de tager mine negle med en knibtang.

Men tilbage til barndommen i victoriatiden, hvor der virkelig var rigdom og velstand i imperiet England i de øverste klasser, som Monica hørte til.

Hun blev født i London den 12. juli 1894, hvilket man nogle dage senere kunne læse i "The Times" og andre af de store engelske aviser.

Hendes far, George Massy-Beresford, en typisk irsk-skotsk godsejer, var utålmodig og skulle hjem til Nordirland for at deltage i en kapsejls, så få dage efter fødslen drog Monicas mor og far med den nyfødte og

barnepigens over Det irske Hav i en voldsom storm, hvor barnepigens troede, at hendes sidste time var kommet.

Da de ved midnat nåede frem, var der ingen for at hente dem, men hendes far fandt en bedemand med en gammel vogn trukket af seks heste, og som netop var vendt tilbage fra gravøllet.

Denne fragtede Monica og familien til færgemanden, der skulle ro dem over Lough Erne søen til deres landsted St.Hubert`s.

Dette for at illustrere den dramatiske måde, Monica første gang kom til Nordirland på - så dramatisk, som hendes liv skulle blive.

Monicas mor kom fra en af Irlands rigeste familier, som havde skabt formuen ved tekstilfabrikation. Hendes mormor og mor fortæller om, hvorledes de havde en tre-mastet lystyacht med 28 mands besætning, som hvert år sejlede dem til Middelhavet.

Hernede fik de blandt andet kontakt med en ung, tysk prinsesse, Alexandrine, som de tog sig af - den senere dronning af Danmark, gift med Christian den X.

Monicas barndomshjem St.Hubert`s som hendes farfar, John Massy, domprovst i Kilmore, havde købt, lå lige ned til søen i en billedskøn egn.

Her lærte Monica sammen med sine brødre at sejle, skyde, ride og trække den store tyr i halen.

Hun frygtede intet, og indtil sit 14. år sled hun tre guvernanter op, skriver hendes bror, brigadefører Tim Massy-Beresford, som også fortæller, at det altid var Monica, der tog føringen - som chefen for en deling - hun fik ideerne og animerede sine brødre til at være med især på forbudte ting.

Om sommeren var det blandt andet spændende at drage langt væk fra ejendommen og springe på hovedet i vandet ved en klippefyldt strand.

Men da brødrene blev sendt på kostskole, begyndte problemerne. I dette øde paradys var jo ingen jævnaldrende til Monica.

At ride sammen med sin far hadede hun så meget, at hun en dag piskede så kraftigt på hesten, at hun med nød og næppe selv blev hængende, og hesten nåede sveddryppende hjem længe før hendes far. Siden forlangte ingen, at hun skulle sætte sig op på en hest.

Også Monica kom en ganske kort tid i teenagealderen på kostskole, den hvor hendes mor en generation tidligere også var blevet uddannet, men her kunne de ikke styre hende.

Relationerne mellem Monica og hendes forældre havde aldrig været af de bedste, men blev endnu værre, og derfor blev hun sendt til Frankrig og senere til Dresden i Tyskland for at lære sprog, lære at danske, gå i

teater og til koncerter, og her befandt hun sig godt og kunne dyrke sine interesser, sprog og historie.

Når Monica tilbragte korte ferier hos sin fars familie i Skotland, var hun ikke nem at gøre tilpas - her blev de gamle skikke strengt holdt i hævd, hvor man om søndagen gik i kirke og ellers holdt sig indendøre og læste kristelig litteratur.

Monica omtaler sig selv som en fantast, og det, hun elskede mest i universet, var månen.

Der er ingen tvivl om, at det, hun har indsøgt med begærlighed, den mystik, som findes mange steder i Irland, og den barske natur, som hun voksede op i, langt fra alfarvej, langt fra naboer og altid med vandet, der skulle passeres, har haft indvirkning på hendes karakter og givet hende den råstyrke, som hun bevarede til det sidste.

Under udlandsopholdene, hvor Monica blandt andet gik med et kosteskift mellem armene på ryggen for at få en flot holdning, fortæller hendes brødre, at hun udviklede sig fra en klumpedumpe til en smuk og omsværmet ung dame, som dansede utrolig godt. Og mange vil vide, at Monica og Jørgen Wichfeld efter deres ægteskab blev utrolig kendte omkring på de eksklusive dansesalve i Europa, hvor andre par trak sig ud for at beundre deres dans.

Når unge piger dengang vendte hjem fra uddannelsestur og havde tilegnet sig en vis grad af viden, sprogkundskaber og almindelig dannelse, var de parat til at indgå i ægtestanden.

Og Monica blev da også nu præsenteret såvel ved det engelske hof som ved selskaber rundt omkring i London blandt andet ved et selskab arrangeret af hendes forældre og betalt af hendes onkel Lord Dunleath.

Monica var allerede da meget populær, nød begivenhederne og voksede sig til en charme, til en styrke, som man nok kan sige, kom til at binde to nationer sammen over St. Hubert's gods og Engestofte gods.

Hvordan Monica faldt for godsejersønnen fra Engestofte Jørgen Wichfeld, som var ambassadeattaché i London, ved man ikke meget om, men han friede til hende flere gange, og den 15. juni 1916 blev de gift i London, selvom det aldeles ikke passede de unges familier, at de skulle giftes med udlændinge.

Men årene fra 1916 til 1920 blev nok de lykkeligste i Monica Wichfelds liv.

Hun elskede at kravle op som en kat i et hjørne og sidde og lytte eller være med i en intelligent diskussion, og ligeledes elskede hun overklasselivet, dansen og bridgespillet.

Til sidst skal nævnes, at Monica ikke blev særlig godt modtaget af sin svigermor, da hun første gang kom til Engestofte gods i 1920. Der var kold luft mellem dem fra den første dag, og dog skulle det blive Monica, der skabte den legende, som i dag står om godset Engestofte.

Nu er Wichfeld-slægten ude af Engestofte efter 250 år, og eneste barnebarn af Monica og Jørgen Wichfeld, en sønneatter født i 1945 bor i Italien.

Undertegnede spurgte engang Monicas yngste søn Viggo Wichfeld, om han ikke var ked af, at der ingen arving var til Engestofte efter ham, hvortil han svarede: "Nej, nu har vi siddet i 250 år på Engestofte gods, vor familie var degenere-ret, og jeg er glad for, at De en dag skal være med til at bryde våbenskjoldet og sætte min gravsten på Engestofte grav-sted". Dette skete nu i juni måned 1994.

Mads Harder.

TÅRS SOGN

- hvor kom vi fra ?

af Kai Andersen.

Om fremtiden ved man intet og om fortiden kun lidt.

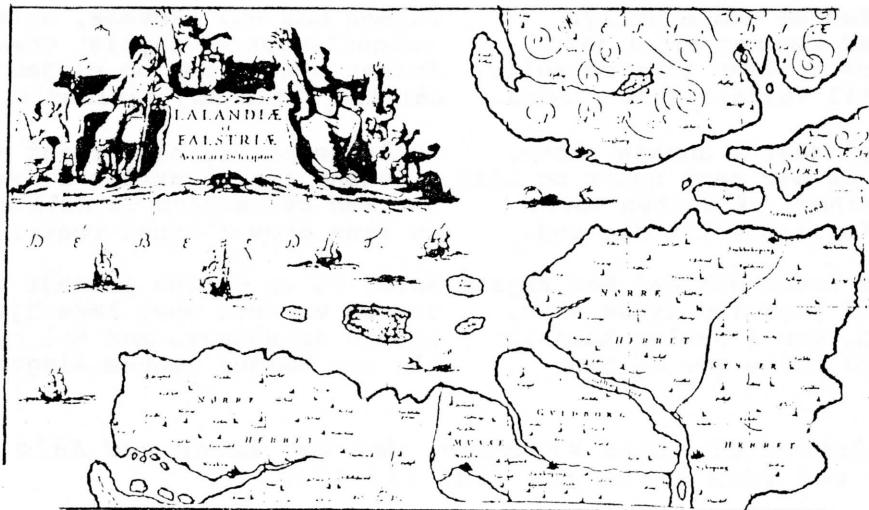
Tårs sogn, der ligger på Østlolland, er opstået ganske langsomt. Da ismasserne smeltede for tusinder af år siden, opstod der små øer og holme i det sumpede terræn, hvor der efterhånden også kom liv i form af padder og planter.

Så kom der mennesker syd fra og slog sig ned. Den gang var der ikke noget, der hed Tyskland, som vi kender det i dag. Landskabet i det nordlige Tyskland så jo nærmest ud, som vort eget land.

Lolland er ikke stor, men øen har været mindre, og havet gik ind og delte det op i mindre øer. Ihvertfald ved vi, at Oreby, Tårs og Kalø har været øer.

De lave arealer, hvor der i dag står vand i fugtige perioder, viser os, hvor havet tidligere har gået.

Kalø, der ligger højere end det øvrige Tårs sogn, blev derfor til en ret god boplads, hvor en stamme slog sig ned. Denne stamme havde en høvding, som de kaldte kong Kall - deraf navnet Kalls Ø (Kallø).

Resterne af jættestuen, der ses på ejendommen Tårsvej 53, menes at indeholde resterne af kong Kalls sønner og hustru.

Da man i 1904 gravede ud til en ny skole på Højen i Kalø, fandt man flere urner og oldtidssager, der bevidnede om kong Kalls ø.

Lolland ændrede form, vandene forsvandt, skove og lyng gjorde morænejorden til muld og ideel til landbrug.

Mens alle disse år svandt, er der sket øksehug og sværdslag med mange brådne pander, og mange mænd har ofret livet i kampe mod indre og ydre fjender.

Kalø by - Kong Kalls Ø.

Melodi: Niels W. Gade: Sol deroppe ganger under lide.

Kalø, du er fædres gamle bolig,
Syvti slægtled slumrer alt i jord
siden Kall, mens bålet flammed`rolig,
lutret steg til Valhals guders bord.

Kall du gik på jagt i dunkle skove,
fældte bjørn og ulv samt hjort og hind
og fra Snekkerhøj, på salten vove,
drog du dybets rigdom til dig ind.

Midt i solens brand din høj man rejste,
kroned`den til pryde med dysse skøn,
og nær stenen, som i sekler knejste,
stedte man til hvile mor og søn.

Øksens hug vog skovens, og sletten
bølged`snart af saftigt græs og korn,
folket bygged`tæt og plejed`retten,
når fra Kalls høj gjalded`byens horn.

Skolehus på høj blev rejst af fædre
- åndens lys må stråle i hvert bo,
men med byens navn vi Kall end hædre,
og hans støv i urnen vogtes tro.

Kalø, du er perlen iblandt byer,
thi du er vort eget kære hjem.
Livets arbejdsdag med sol og skyer,
går som bølger gennem slægter frem.

Sangen er skrevet af Niels Kjeldsen, der var lærer ved Kalø skole og kirkesanger ved Tårs kirke fra 1901 til 1932.

Tårs Hospital

Tæt ved kirken i Tårs lå i sin tid sognets fattiggård, der var forpligtet til at tage sig af krøblinge og svagelige personer, der ikke kunne klare sig selv, men var underlagt fattigvæsenet.

Sidst i 1840-erne måtte den gamle fattiggård vige for opførelsen af Tårs hospital, der fra starten skulle tjene som lazaret for sårede soldater fra Berritsgård, som havde været med i Treårskrigen i 1848-50.

På den tid var det almindeligt, at herregårdene skulle stille soldater til rådighed for landets nationale hær, og mindetavlerne i flere af vores kirker fortæller da også sit tydelige sprog om faldne soldater fra egnen.

Men Berritsgård følte sig forpligtet til at tage sig godt af de hjemvendte, sårede soldater, og det gjorde man som sagt ved at opføre et lazaret i Tårs, hvor de sårede kunne blive passet og plejet.

Da stedet efter en årrække ophørte som lazaret, kom det til at fungere som en slags plejehjem for sognets gamle og syge, og der var plads til en halv snes beboere.

Tårs hospital var en smuk bygning, der var bygget i tidens karakteristiske stil med kamtakkede gavle.

Og bygningen ligger stadig, som for over hundrede år siden med et uændret ydre, men med et moderniseret indre og er i dag privatejet.

Tårs hospital,
foto fra Lok.hist.Arkiv.

Af et gammelt skrift fra 1668 ses det, hvordan man har fordelt de sparsomme midler fra kirkens pengeblok til sognets fattige.

Fårs Sogn, Den 31. December Anno 1668.

De fattiges Blockpenge blev i Præstegården udi Ridefogdens oc begge Kirkeværgernes nærværelse, som følger :

Førs

<i>Lille Jergens Quinde og Bern</i>	<i>1 Steldaler</i>
<i>Laurids Sophie</i>	<i>3 Mark</i>
<i>Pauls Karen</i>	<i>1 Mark</i>
<i>Maren Kulbrænders</i>	<i>1 Mark</i>
<i>Rasmus Træskomands Pige</i>	<i>6 Skilling</i>
<i>Jens Kjøveds Søn</i>	<i>8 Skilling</i>
<i>Laurits Baggers Søn</i>	<i>8 Skilling</i>

Kalkee

<i>Birgitte Boesens</i>	<i>3 Mark</i>
<i>Ellen</i>	<i>10 Skilling</i>
<i>Kathrine Smedkers</i>	<i>1 Mark</i>
<i>Elsø Jensdatter</i>	<i>1 Mark</i>
<i>Margrethe Skrædders</i>	<i>1 Mark</i>
<i>Maren Jeppesdatter, en vanfer Quinde</i>	<i>2 Mark</i>

Killerup oc Tuderød

<i>(Ulæseligt)</i>	<i>1 Mark 10 Sk.</i>
<i>Dorothe Juels oc hendis Datter</i>	<i>2 Mark</i>
<i>Niels Ladefogeds Hone / Moder</i>	<i>8 Skilling</i>

Derudover blev svaret af den gode Mand Laurids Erichsen, Ridefoged på Berrilsgaard på Mogens Sepsens og Morten Wævers vegne i Førs, som af vores gunstige Ofrihed oc Husbonde selv blev bifaldet at opgive, hvilke 2 Steldaler Rasmus Tørsker i Førs straks bejem, fordi han hafte hold den stæckels vanfer krebblig lille Jergens Quinde oc hendis Bern til huse hos sig oc skal siden fremdeles huse dem for det samme indtil Michelsdag 1669.

Kalø mølle.

Kalø Mølle, der lå Kaløgråvej 20, blev i sin tid opført af materialer fra en nedrevet godsmølle på Oreby.

Kalø mølle ragede smukt op i landskabet, og dens travle vinger sørgede for den nødvendige trækraft, når møllen maledede korn for omegnens bønder.

Men da elektriciteten i 1923 kom til Kalø, blev gårdene efterhånden selvforsynende med motor-kraft til at trække deres egen kværn, og mange af de gamle møller, der var så karakteristiske for det danske landskab, forsvandt.

Kalø mølle tabte efterhånden sine vinger og stod i en dårlig forfatning.

Fredningsnævnet mente, at det ville blive alt for kostbart at sætte den i stand, og resultatet blev desværre, at civilforsvaret brændte den af.

Synd at et stykke kulturhistorie skulle ende på den måde.

Kalø mølle omkr. år 1900, foto fra Lok.hist.Arkiv.

Veje i Tårs sogn.

Før udflytningen havde Tårs sogn ikke de veje, som vi kender i dag.

Selvfølgelig var der en vej fra Kalø til Tårs kirke - alle gik jo i kirke før i tiden.

Veje og stier opstod, hvor man skulle færdes. Det var som regel ved markskel, vandløb eller ved skove - og der var meget skov på den tid.

Tårs skov blev senere til Tårs Skovby, og Kalø skov blev til Kalø Skovby.

En stor vej gik fra Berritsgård - ud gennem parken ret mod Storskoven til Jægersborg og gennem skoven til Spurvestræde og videre til Majbølle og Hjelm.

Af de gamle færdselsårer kendes i Kalø navne som Røgterstræde og Jeppevejen. I Tårs var det Kirkestien og Flynderstenten m.fl.

Baron Poul Abraham Lehn lavede mange nye veje i forbindelse med udflytningen, blandt andet Kaløvej, der blev en af Danmarks længste og mest rette bivej - fra Berritsgård til Vignæs Byvej.

Fra Oreby slot blev der påbegyndt en allè, der skulle gå i en ret linie fra slottet til Tårs kirke (Askealleen). Arbejdet stoppede imidlertid ved Låge Bro på grund af den sumpede mose. Står man i Tårs kirkes tårn, kan man se, at retningen er god nok.

Endelig skal det nævnes, at bebyggelsen langs Tårsvej er ret enestående, idet der på strækningen fra præstegården til Elkjærs gartneri lå ialt 21 3-tdr.lands husmandssteder. Derfor hed vejen her "Husmandsvejen" indtil kommunesammenlægningen.

DET SKETE I SAKSKØBING FOR 100 ÅR SIDEN.

Østlollands Avis
1894

Januar

18. På gdr. Rasmus Wieds mark i Våbensted er fundet spor af en gl.malkølle.

25. Laden på Nielstrup brænder - den er opført i 1874.

Februar

9. Juniorsgade -hvorfors kaldes den "Sladdegraden"?

En Bemærkning om Juniorsgade.

Som bekendt hedder „Juniorsgade“ undertiden i daglig Tale „Sladdegraden“. Man maa dog ikke tro, at dette Navn stude komme af, at Beboerne i den Gade vare besværgte med Sladderens Last fremfor andre Fjøl i Saks-købing. Nej, Navnet betyder langt mere; det er nemlig af ren kulturhistorisk Interesse. — I gamle Dage havde alle Husene i denne Gade Faludøre, som man endnu kan se det paa Landet; om Sommeraftenerne stod der da hele Gaden igennem en Mand eller en Kone, som det nu kunde træffe, og lænede sig paa den nederste fultede Faludør, medens Possidoret gik livlig paa langs og paa værds af Gaden. Byens andre Fjøl, som misundte dem denne hyggelige Aftenpassiar, kaldte derfor Gaden „Sladdegraden“. R.

Marts

2. Tilbud på murer-og tømmer-arbejde på en ny skolebygning i Engestofte.

3. Lods Clausen opfører et ishus til opbevaring af fisk.

April

13. Opførelse af "Charleys Tante" på Saks-købing teater

17. Tre nye tilfælde af kopper i Majbølle.

Maj

4. Også kopper i Saks-købing - distriktslægen tager ophold på apoteket for at følge udviklingen.

10. Ingen nye koppetilfælde.

21. Saks-købing er i dag erklæret smittefri for kopper, skolen åbner i morgen.

Juni

4. Henved 30 zigøjnere i byen - tilladelse til at reparere kobberkedler.

8. Zigøjnerne bliver bedt om at forlade byen.

14. Saks-købing kommune får 452 kr. i ekstraordinært bidrag fra statskassen.

25. Landsognets sygekasse har afholdt fest ved Cypressegård.

Juli

7. Drengene August Topp og Aksel Clausen havde rejst kegler i Oreby i stedet for at gå i skole. Byrådet dikterer mulkt.

10. Østlollands landboforenings første dyrskue i Saks-købing

Østlollands Landboforenings Dyrskue ved Sarkjøbing

Den 12te Juli

afholdes paa Hr. Gaardejer Lars Jørgensen's Mark ved Reersø og aabnes for besøgende Kl 9 Formiddag. Entreen er 50 Øre for Mand og 25 Øre for Kvinder og Børn; Medlemmer have fri Adgang mod Forevisning af Medlemskort.

August

1. Et par mandfolk var oppe på det øverste af kirkespiret - vindfløjen skulle smøres.
2. Tårs sogn antager en sygeplejerske.
11. Byrådsmøde: Tilbud på brønd i skolegården - kr.350 fiks og færdig. Et medlem mente, at den kunne fås 25 kr. billigere. Udvalget forhandler med brøndboreren.

September

25. En hest spændt for postvognen blev sky i går - den blev stoppet på Torvet.
28. Karantæneflaget oppe - 2 skonnerter indkom i går fra Kønigsberg, og mandskabet blev underkastet eftersyn af distriktslægen.

Oktober

10. Der klages over, at der er lirekassemusik på gaden flere gange om ugen.
18. Slagtersvend Nielsen blev i går bidt i tommelfingeren af en gris -han måtte gennemgå en smertefuld operation.

November

1. Oreby mølle bliver nedlagt - møllen flyttes til Kalø.
23. Saksjøbing børneasyl søges dagligt af over 30 børn - asylet har meget få midler.

December

8. Der lægges brosten på Gåsetorvet.
12. Sognerådvalg i Slemminge: gdr.Christoffer Knudsen, Fjelde 80 st. gdr.Rasmus Larsen, Slemminge 80 st. parcelist Knud Rasmussen, Hejrede 78 st.handelsbest.

H.P.Hansen, Slemminge 72 st.
- alle er venstremænd.

Højremændene gdr.Chr.Hansen
Slemminge 39 st. gdr.Rasmus
Larsen, Kartoffe 39 st. hus-
mand J.Lolle 38 st. og hus-
mand Lars Nielsen 37 st.

17. Rørbæk andelsmejeris generalforsamling.

Dørskuedagen

serveres hele Dagen med forloren Skildpadde og
faldt Bord paa „Børsen“.

C. Petersen.

En brugt Bicyklette

er til Salg hos

Brygger Wengel.

For Husmodre.

Fabrikken Jaaborg anbefaler sine ægte Farver
til **Fjemmefarvning** for Uld og Bomuld.

Prøvebog med 82 forskellige Couleurer er til
behagelig Eftersyn hos vor Enesfor handler i Sax-
tjøbing, **J. E. Rjærbyes Eftf.**

Normal Underbeklædning

faas bedst og billigst i

Uldstrikkeriet,

Brostræde, Saxtjøbing,

ved **N. Nielsen.**

Da jeg den 1ste August igjen selv overtager
Detail-Udsalget af min **Mælk**, modtager jeg
Bestilling paa fæd Mælk at levere fra nævnte
Dato.

Christian Kronman,

Saxtjøbing.

Saxkjøbing.

Største og billigste Udvalg i Sommeroverfrakter, Herre- & Dreng- og Børnehabitter, Stribebe og tærnede Arbejdsbenklæder 200 Dre, hvide Ravnbug's Benklæder 135 Dre, Wollfins Benklæder 200 Dre, Orford-Stjorter 130 Dre, Pantserkaffjætter 40 Dre, Klæde, Buckskin, Kamgarn, Cheviot i største Udvalg, svære Lærreder 20 Dre, dobbeltbrede Lagenlærred 50 Dre Alen, Polster og Konkin 35 Dre Alen, Flipper, Humbug og Ester 25 Dre, Hagsmælle og Børnekraver 25 Dre, Filt hatte 100 Dre, pyntede og upyntede Damehatte 50 Dre, Blomster og Baand i stor Udvalg, Herre-, Dame- og Børneskjøj, dobbeltbrede uldent Kjøletøj 60 Dre Alen, Bomuldsko 24 Dre, strøbet Hvergarn 28 Dre Alen, Stortestonel, Bommeft, Dreng- Sportskluffer 100 Dre.

Endvidere anbefales fra vort Maskinstrikkeri:

Damestjorter 150 Dre, Dametrojer 65 Dre, Dameveste 125 Dr^t, Damebenklæder 75 Dre Børnebenklæder og Klæder 35 Dre, Børneskjoler 100 Dre, Herreveste 200 Dre, svære Herrebenklæder af 4-lobet Garn 100 Dre, lettere 75 Dre, Strømper i lette og svære, til Børne og Børn, af 3-, 4- og 5-lobet Garn. Strømper forsendes til lavest mulige Priser.

Giv ikke 165 Dre for Garn, som hos mig kan kjøbes lige saa godt til 150 Dre Pundet.

Da Størstedelen af Væretne blive forarbejdede i og fra Hjemmet, er det en Selvsølg, at det kan sælges betydeligt billigere, end hvor der benyttes Mellemhandlere eller Bestyrere, og tror jeg Enhver vil indrømme, at de største Fordele opnaas ved Indkjøb hos mig. 1880

Saxkjøbing Maskinstrikkeri & Equiperingsforretning.

Ørbødigt

Chivinius Jensen.

Udsalgsannonce fra 10. juli 1894 i Østlollands Avis

Arkivfoto fra omkring århundredeskiftet med Saxkjøbing Maskinstrikkeri & Equiperingsforretning (nu Søndergade 36). Personalet er stillet op på trappen til fotografering.

Lokalhistorisk udstilling 1994

Årets lokalhistoriske udstilling "*Trafikken i Pakskøbing gennem 1000 år*" havde næsten 3.000 besøgende, hvilket må siges at være særdeles pænt, når den varme sommer tages i betragtning.

Festlighederne i forbindelse med udstillingens åbning startede med optog igennem byen. Med relation til udstillingens titel var optoget et broget billede af datidens trafikanter med forskellige hestekøretøjer, gamle biler og gående i historisk udklædning med trækvojn og trilbør.

Selv en ægte grisehandler med levende pattegrise manglede ikke og spillemænd fra Guldborg sørgede for den musikalske underholdning.

Udstillingen var et godt eksempel på, hvad det lokale arkiv rummer af oplysninger og billedmateriale, mens en lang række privatejede ting og sager var med til at gøre udstillingen spændende.

Og de mange frivillige kustoder havde en vigtig andel i, at udstillingen 1994 atter må betegnes som en succes.

Nogle deltagere i lokalhistorisk optog 1994

Samtidig med udstillingens åbning udkom et hæfte, der beskriver Saksøbing som trafikalt knudepunkt gennem tiderne. Her har havnen spillet en væsentlig rolle for datidens blomstrende handels- og erhvervsliv, ligesom Lollandsbanens åbning i 1874 med tiden kom til at betyde, at landsdelen blev forbundet med landets øvrige jernbanenet. Disse og andre lokale trafikemner behandles i udstillingshæftet, som fortsat kan købes hos byens boghandler.

Museumsforeningen "Saxtorp" var også med i udstillingen, idet de viste mostfremstilling og ølbrygning i gamle dage.

Det var en imponerende samling af gamle ølankre og kar, og duften af malt og humle bredte sig i samtlige udstillingslokaler.

Museumsfolkenes ølsmagning var det helt store trækplaster, og man sagde, at øllet blev bedre og bedre.

Else Hansen fra museumsforeningen tapper øl.
Foto: Renè Larsen.

LOKALHISTORISK FORENING I SAKSKØBING

Sammendrag af formandens beretning på generalforsamlingen 24.2.94.

Da vi sidste år ved generalforsamlingen fremlagde en ny arbejdsplan, stillede vi os selv det spørgsmål, om vi kunne leve op til forventningerne.

Året gik, og vi konstaterede, at det blev et godt år for vores forening med god tilslutning til vore møder og en pæn medlemsfremgang. Vi har nu passeret de 700 medlemmer. Det er en styrke for bestyrelsen men også en forpligtelse til fortsat at leve op til foreningens vedtægter.

Som optakt til sommerens udstilling afholdt vi en aften med "Hvad ved vi om oldtiden på Saksøbingegnen?" med Karen Løkkegård Poulsen og Peter Vang Petersen som gæstetalere, og hvor medlemmerne kunne få tidsfæstet deres fund af flinteøkser m.v.

Forårsudflugten gik til Halskov Vænge, hvor Aksel Heilskov viste rundt i den spændende fortidsmindeskov.

Havemødet, som er et af de faste sommerarrangementer, var henlagt til "Pedersminde" i Majbølle hos Ove Kepp. Henrik Kepp og Frede Holm bidrog med gode indlæg til en fin aften.

Sommerens udstilling "Fra stenalder til vikingetid" og særudstillingen med gammelt håndværktøj var spændende og interessant og trak 4.555 besøgende.

Fotograf Ole Koch Jensen og museumsinspektør Karen Løkkegård lavede en video, der viste, at Saksøbingegnen er rig på oldtidsminder. Og et hæfte med udstillingens titel blev udarbejdet med John Jensen og Holger Karlsen i redaktionen.

Fra efterårsprogrammet skal nævnes vores 3 ture til Corzelitze, Rødby fjor og Ålholm.

Videoptagelsen af "Mindernes have" omkring egnens 9 kirker blev vist i Saksøbing, Tårs og Våbensted.

Efterårsprogrammet blev rundet af med en af de helt store aftener: "Syng og nyn med os". Fru Hansa Madsen havde fundet melodier fra 1950-erne frem fra hendes og Egon Madsens melodiarkiv.

Fru Hansa og Carl Johan Storck fremtryllede tonerne, og amatørsangere fremførte sangene med Herve Mortensen som konferencier. Det var en festlig og fornuftig aften.

Udarbejdelse af et årsskrift har været nævnt ved flere lejligheder i de senere år. Men først nu i efteråret lykkedes det at få nedsat et årsskriftudvalg, som tog sagen alvorligt, og under Holger Karlsens redigering har vi nu et interessant og spændende årsskrift på markedet.

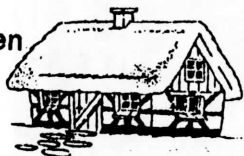
Selv om det ligger uden for for-
eningens område, så finder jeg
det naturligt at fremhæve åb-
ningen af "Den gamle Smedje" i
Saxemarken. Vi ønsker folkene
bag smedjen held og lykke med
deres arbejde.

I 1990 fremsatte Herman Hansen
forslag om oprettelse af en
museumsforening.

Det blev en realitet i 1991, og
de mange indkomne genstande har
allerede været præsenteret ved
flere særudstillinger.

Såvel museumsforeningens be-
styrelse som den frivillige ar-
bejdskraft har været utrolig ak-
tive og tydeligt vist "Saxtorps"
berettigelse. Det ville være
skønt, om museumsforeningen kun-
ne få byrådets blå stempel.

Museumsforeningen
Saxtorp
4990 Saksøbing

Jeg har haft mange samtaler med
gæster, som har besøgt vores
udstillinger, og som har skrevet
i vores gæstebøger. De er alle
enige om, at Saksøbing by og
egn har sin egen charme. Derfor
må byrådet forsøge at lytte sig
til, hvad der rører sig blandt
borgerne: At værne om det, der
er tilbage, men også at skabe
nye tiltag.

Her har vores handelsstand taget
gode initiativer i det sidste
års tid.

Gentagelsen er vejen til visdom,
siges der.

Sidste år omtalte jeg flytning
af den gamle bysten fra Maribo-
vej til Lilletorv, men vi fik
meddelelse om, at det ikke kunne
lade sig gøre.

Jeg nævner det alligevel igen,
da jeg har hørt, at Rosenkomi-
tèen er interesseret i at plante
rosen på stedet, og så kunne ste-
nen tage sig godt ud i midten.

I år er det 100 år siden, at
stenen ved Ellekilden i Doktor-
parken blev rejst. En tak skal
lyde til teknisk forvaltning for
den pæne oprydning.

Arkivmedarbejder Johan Jørgensen
havde sidste sommer fundet tid-
ligere omtale af Galmindeager i
Holmeskoven frem.

Stedet var ret ukendt, men med
et kort var det muligt at finde
frem til det historiske sted,
der var blevet opmålt i 1941.

Vi vil foreslå teknisk for-
valtning, at man forsøger at

værne om det gamle fredede sted ved ikke blot at give det en kærlig hånd med opretning og rydning af træer og grene, men også ved, at der bliver opsat en beskrivelse af det historiske mindesmærke.

Ikke mindst turistmæssigt vil det have stor betydning, når folk færdes i området.

Det er ligesom om, at man er gået uden om emnet byfornyelse her i Sakskøbing, som katten om den varme grød.

Såvel museumsforeningen "Saxtorp" som Lokalhistorisk forening fik en henvendelse om Carl Christiansens ejendom i Torvegade fra Aktiv Sakskøbing med henblik på overtagelse til lokalhistoriske formål.

Men den udarbejdede model var for stor en opgave, hvis ikke kommunen på en eller anden måde ville være med.

Uden den gode opbakning bag vores forening er det ikke muligt at gennemføre de mange gøremål, der er sat igang.

Der skal derfor lyde en stor tak til Den danske Bank, som stillede udstillingslokale til rådighed.

Og tak til de mange, som gav en skærv i sparebøssen til hjælp til kommende udstillinger.

Tak til kulturudvalget for økonomisk støtte til udstillingen, og tak til Våbensted Brugsforenings Fond for bidrag til bl.a. indsamling af billeder.

Tak til pressen for god interesse og omtale af vores arbejde.

En stor tak skal lyde til de mange frivillige kustoder, og tak til alle andre, der på den ene eller anden måde har gjort en god indsats ved foreningens arrangementer.

Hakon Winther.

Historisk billede af byens gamle boglade 1993.
Foto:
Poul E. Rasmussen.

LOKALHISTORISK ARKIV

Sammendrag af formandens beretning på generalforsamlingen 24.2.94.

I arkivet har vi om ikke fået en ny bestyrelse så dog et par nye bestyrelsesmedlemmer, idet der fra byrådet nu er valgt Bo Christiansen og Ejvind Larsen i stedet for Anne Christiansen og Birgit Foersom.

Vi har haft et godt samarbejde med Anne Christiansen og Birgit Foersom og følt, at de virkelig interesserede sig for arkivet og det, som forgår der.

Og vi siger tak for den tid, der er gået, og håber selvfølgelig på et lige så godt samarbejde med Bo Christiansen og Ejvind Larsen.

Ellers er bestyrelsen den samme og består af Edith Pedersen, Gerda Stryger, Anne Christiansen, Roland Svalgaard-Andersen, Bent Jensen, Finn Egelund, undertegnede og med arkivleder Erik Larsen som sekretær.

Arkivet har i det forløbne år været flittigt besøgt af folk, der på den ene eller anden måde har brugt arkivet, nogle kommer en eller to gange efter oplysninger om forfædrene, andre kommer flere gange.

Og så er der dem, der kommer så godt som hver torsdag og sidder med næsen begravet i protokoller. Det er dejligt, at vi nu har vore lokale arkiver, hvor man før skulle tage helt til

København på landsarkivet eller rigsarkivet, det krævede både mere tid og kostede flere penge. Nu kan man tage en eftermiddag eller aften, når man har tid og lyst. For er man først begyndt på slægtsforskning eller lokalhistorien, så risikerer man jo meget nemt at blive bidt af det, men til gengæld keder man sig heller aldrig, der er altid en eller anden fjern slægtning, der lige skal opspores.

I efteråret fik vi en henvendelse fra Ungdomsskolens leder, Ove Jensen, om vi ville stille arkivets fotorum til disposition for et fotokursus. Der var tilmeldinger til et fotohold, men intet fotorum på "Møllen", hvor ungdomsskolen holder til. Og det ville vi selvfølgelig gerne, og arkivets fotograf Renè Larsen erklærede sig villig til at undervise.

Renè har således haft et hold elever på arkivet i vinter, og nu er man ved at indrette et fotorum på "Møllen" med Renè som rådgivende.

Arkivet har for tiden 9-10 faste medarbejdere, hvoraf flere nu er beskæftiget med at forberede sommerens store udstilling om trafikken i Sakskøbing gennem tiderne.

Udstillingsarrangementerne sker som sædvanligt i samarbejde med Lokalhistorisk Forening og museumsforeningen "Saxtorp", og det er et stort arbejde, der ligger bag disse udstillinger - nok større end de fleste er klar over.

Skudsmaalsbog

for

Skovby

Karen Dorteia Astrid
 Hansen Skovby,
 Datter af Gaardeier Peder Hansen
 Skovby og Hustru Anna
 Margrethe Julie f. Hansen
 er født d. 4 April 1899 i Kals
 er døbt d. 24 Juni 1899 i Taars Kirke
 er konfirmeret 30 Marts 1913 i Taars Kirke

Taars Præstegaard
 4 Mai 1913

J. N. P.

Et af arkivets mange interessante arkivalier.

I arkivet søger vi ikke alene bagud i historien, vi forsøger også at følge med i "den fagre nye verden", og det indbefatter efterhånden også et edb-anlæg.

Det er derfor naturligt, at edb står øverst på arkivets ønskeseddel, og vi forsøger selv at spare op, så godt vi nu kan. Derudover søger vi forskellige fonde og har i 1993 søgt og fået 5.000 kroner fra Købstædernes alm. Brandforsikring.

Vi vil selvfølgelig helst have det edb-program, der er skræddersyet til lokalhistoriske arkiver, det hedder "Arkibas" og er dyrt. Derfor mangler vi lige nu en mand eller dame med en stor pose penge.

Til slut en stor og varm tak til alle, der på den ene eller anden måde har gjort en indsats for vort arkiv i det forløbne år - ingen nævnt og ingen glemt - dog alligevel en særlig tak til byråd, bestyrelse, medarbejdere og arkivleder.

Vi føler os fortsat privilegeret med solide medarbejdere og en god arkivleder, der hver især gør deres indsats til den gode stemning og atmosfære på arkivet

Ingrid Bandholm Jensen.